

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ MEDYA OKURYAZARLIĞINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Mehmet GEDİK*

Öz

Gelişen teknoloji sayesinde iletişim araçlarının yaygınlaşması, bu araçların toplumun her kesiminde kullanılmaya başlanması ve özellikle kullanıcıların çoğunluğunu çocukların ve gençlerin oluşturması medya okuryazarlığı eğitimini gerekli hâle getirmiştir. Bu doğrultuda medya okuryazarlığı dersi MEB'e bağlı okullarda seçmeli ders olarak verilmeye başlanmıştır. Aynı zamanda bu dersin dil eğitimiyle ilişkilendirilmesi Türkçe öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının medya okuryazarlığıyla ilgili algılamalarını, görüşlerini ve özellikle yeterliliklerini değerli kılmıştır.

Bu çalışmanın amacı Türkçe öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersine ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda nitel bir yaklaşımla Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Bölümü öğrencilerinden 3 ve 4. sınıfta öğrenim gören 32 kişilik bir grupta görüşmeler yapılmıştır. Öğrencilerin görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmış ve görüşme sürecinde odak grup görüşme stratejisi takip edilmiştir. Veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde görüşmenin amacı ve öğrencilerin kişisel bilgileri, ikinci bölümde ise medya okuryazarlığıyla ilgili öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanan sorular yer almaktadır.

Yapılan çalışmada elde edilen veriler içerik analizi ve betimsel analiz tekniğiyle incelenmiş ve Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığıyla ilgili görüşleri tablolar hâlinde sunulmuştur. Medya okuryazarlığı dersinin amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için elde edilen veriler ışığında öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Türkçe Eğitimi, Medya Okuryazarlığı, Türkçe Öğretmen Adayları.

THE VIEWS OF THE PROSPECTIVE TURKISH TEACHERSON THE MEDIA LITERACY

Abstract

Thanks to developing technology, the proliferation of communication tools, the using of this tools in everywhere in the society and especially the children and teens use this technology. Therefore media literacy education has become very important. Accordingly, the lesson of media literacy has been given as a selective lesson in the schools which is related to ministry of national education (MEB). At the same time, the relation of this lesson with language education has made valuable the opinion and perception of the Turkish teachers and the prospective Turkish teachers.

The purpose of this study determines the opinion of the prospective teachers about the media literacy. For this purpose, a qualitative approach, was had an interview with the students of Siirt University. In order to

* Yrd. Doç. Dr.; Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, mehmetgedik2925@hotmail.com.

determine students' views a semi-structured interview form was used. Data collection is composed of two parts. In the first part, the purpose of the interview and the personal information of the students, in the second part there are some questions to determine the opinions of the prospective Turkish teachers.

In the study, the data was examined by the technique of the content analysis and the descriptive analysis and the views of prospective Turkish teachers on the media literacy were presented in tables. In order to develop the purpose of the media literacy some suggestions were offered.

Keywords: Turkish Education, the Media Literacy, the Prospective Turkish Teachers.

Giriş

“Okuryazar olma durumu” (Türk Dil Kurumu [TDK], 2005) olarak tanımlanan okuryazarlık kavramı son zamanlarda gelişen teknoloji bu kavrama farklı anlamlar da kazanmıştır. Bu kavram medya okuryazarlığı şeklinde bir kelime grubuyla “farklı biçimlerdeki medya metinlerine erişebilme, erişilen metinleri analiz edip değerlendirebilme ve istediğinde kişinin kendi medya metnini üretebilmesi gibi beceriler bütünü”nü (Aufderheide, 1993; Buckingham, 2009; Potter, 2005’den akt. Çakmak ve Altun, 2013, s. 153) ifade etmek için de kullanılmaktadır. Medya okuryazarlığı özellikle iletişim araçlarının ve görsel medyanın çeşitlenmesiyle birlikte önem kazanan bir kavramdır. Saatlerini televizyon ve internet karşısında geçiren genç neslin medya okuryazarlığı eğitimi alması kaçınılmaz görülmüştür. Bunun için Milli Eğitim Bakanlığı 2007-2008 eğitim yılında seçmeli ders olarak medya okuryazarlığını günümüzde ortaokul seviyesine denk gelen 7-8. sınıflarda uygulama kararı almıştır. Böyle bir kararın alınması medya okuryazarlık kavramını iyice popüler hâle getirmiş ve eğitimcilerin dikkatlerini bu alana çekmiştir. Bu anlamda medya okuryazarlık kavramının tanımlanması, eğitiminin nasıl ve hangi uzmanlar tarafından verileceği araştırma konusu olmuştur.

Medya okuryazarlığı, alanın uzmanlarınca yaşam boyu geliştirilebilecek bir beceri olarak tanımlanmaktadır (Masterman, 2001; Considine, 2002; Thoman, 2003’ten akt. Çakmak ve Altun, 2013, s. 2). Yaşam boyu öğrenme becerileri dikkate alındığında medya okuryazarlığı kavramına ilişkin bu tanımlama doğrulanmaktadır ve T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Medya Okuryazarlığı Çalıştayı Sonuç Bildirisi’nde de (2012, s. 1) “Yaşam boyu öğrenme kapsamında medya okuryazarlığı eğitiminin, öğrenci, öğretmen ve aile üçgeninde ele” alınarak uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Medya okuryazarlığına ilişkin dikkat çeken bir diğer tanım Kurudayıoğlu ve Tüzel (2010) tarafından yapılmıştır. Onlara göre medya okuryazarlığı, medya araçlarından gelen mesajları bütün boyutlarıyla anlamlandırarak yeni medya ürünleri

oluşturmaktır. Yine medya okuryazarlığı, iletilen mesajların bireyler tarafından anlamlandırılması için ortaya konulan görüşlerdir. Bu tanımda dikkati çeken öge anlamlandırma kavramıdır. Bu anlamda medya okuryazarlığında anlamlandırma stratejileri de ön plana çıkmaktadır. Bunlara ek olarak medya okuryazarlığı kavramı çok farklı şekillerde tanımlanmıştır:

“... medya okuryazarlığı, günlük hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olan medya tarafından sunulan sayısız mesajın alıcılar tarafından algılanabilmesidir” (Alagözlü, 2012, s. 4).

“Medya okuryazarlığı kavramı, ‘aktif izleyici’ anlayışını yansıtmaktadır” (Çetinkaya, 2008, s.2).

Medya okuryazarlığı, “medyada yeniden kurgulanan iletileri ayırt edebilmek ve algılayabilmek, onunla ilgili yorumlarda bulunabilmek için ayrı bir beceri, altyapı bilgisi ve eğitsel organizasyon gerektiren bir eğitim sürecinin sonucu olarak ‘medya yetkini’ sıfatını hak eden kişiyi betimleyen bir terim olarak tanımlanabilir. (Taşkiran, 2007, s. 7).

“...etkisi altında kalınan medya mesajlarını belli bir süzgeçten geçirip yorumlamak ve onları eleştirel bakış açısıyla değerlendirmek” (Som ve Kurt, 2012, s. 106).

“Medya okuryazarlığı; yazılı ve yazılı olmayan, büyük çeşitlilik gösteren biçimlerdeki (televizyon, video, sinema, reklamlar, internet vs.) mesajlara ulaşma, bunları çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneği kazanabilmek olarak tanımlanmaktadır” (Gomez ve Gomez, 2007, Manzo, 2007’den akt. Korkmaz ve Yeşil, 2011, s. 112).

Medya okuryazarlığı Pekman (2007) tarafından televizyon reklamlarından CD’deki müziklerin sözlerine, gazete yazılarına veya sloganlara kadar farklı şekillerde kodlanmış mesajlar karşısında bireylerde farkındalık oluşturmak olarak tanımlanmaktadır.

Çeşitli bağlamlarda ve çeşitli biçimlerdeki medya iletilerine erişebilme, bu iletileri doğru alılmayıp algılayabilecek donanıma sahip olma ve en sonunda bizzat iletiler üretebilme yeteneğini içeren medya okuryazarlığı kitlelere kontrol gücü veren, gerçek dünya ve medya tarafından yaratılan dünya arasındaki sınırın fark edilmesini sağlayan bir kavramdır. ... Kurguyu gerçekten ayırma yeteneği, medya mesajlarının belirli sonları olan yapılar olduğunu anlamak, medyanın bölgesel/küresel topluluklardaki ekonomik, politik, sosyal ve kültürel rolünü anlamak...” (T.C. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu [RTÜK], 2007, s. 34).

Yukarıda sıralanan tanımlar incelendiğinde medya okuryazarlığı; aktif izleyici, sunulan mesajların seçimi, yorumlanması, çözümlenmesi, değerlendirilmesi ve yeni ürünler ortaya konulması; farkındalık, iletilere erişebilme ve kurguyla gerçekliği ayırabilme kavramlarının öne çıktığı görülecektir. Bunlardan hareketle medya okuryazarlığı kodlanmış mesajlar içeriğine

yönelik farkındalık olarak tanımlanabilir. Bu farkındalık sadece mesajların algılanmasını değil aynı zamanda mesajların zihinsel süreçlerle yorumlanmasını ve yeni mesajlar üretilmesini de içerir. Zihinsel süreçler de üst düzey düşünme becerilerini (analiz, sentez, değerlendirme, eleştirel düşünme, yordama...) kullanmayı gerekli kılar. Çağdaş dünyada çoklu bilgi kaynakları ve artan bilgi yığını içinden özellikle görsel medya aracılığıyla sunulan bilgiler yığından doğru ve geçerli bilgiler elde etmede bireylere kazandırılması gereken medya okuryazarlığı becerisi üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Medya okuryazarlığına ilişkin becerilerin neler olduğu da bu çalışmalarda geniş bir şekilde yer almıştır.

Medya okuryazarlığına ilişkin beceriler Çakmak ve Altun'un (2013) yaptıkları çalışmada "erişim", "analiz- değerlendirme" ve "medya üretme" olarak ele alınmıştır. MEB'in (2008, s. 21) hazırlattığı Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda medya okuryazarlığı becerileri:

- “1. Gözlem becerisi
2. Araştırma becerisi
3. Eleştirel düşünme becerisi
4. Yaratıcı düşünme becerisi
5. İletişim becerisi
6. Problem çözme becerisi
7. Bilgi teknolojilerini kullanma becerisi
8. Girişimcilik becerisi
9. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi
10. Sosyal ve kültürel katılım becerisi” şeklinde yer almıştır.

Etkin bir medya okuyazarının özellikleri ise aşağıdaki gibi sıralanabilir (Aufderheide, 1997'den akt. Algan, 2005): Bireyler medyayı amaçları doğrultusunda bilinçli ve etkin bir şekilde kullanabilirler. Farklı kaynaklardan elde edilen bilgilerin doğruluğunu test eder ve farklı kaynakları araştırırlar. Medyanın insanların inanç, davranış ve değerlerini nasıl etkilediğinin farkındadırlar. Medyada yer alan verilerin birilerinin zihinsel süreçlerinden geçtiğinin, medyada kodlanmış mesajların birileri tarafından oluşturulduğunun bilincindedirler. Medyada yer alan mesajların sosyoekonomik, politik, estetik ve tarihi unsurların etkisiyle oluşturulduğunu,

medyanın kendine has bir anlatımı olduğunu bilir ve kültürlenmede medyayı kaynak olarak kullanırlar. Medya okuryazarları medyayı eleştirdikleri gibi, verileri elde etme ve kullanmada yasalara ve etik ilkeleri bilirler.

Burada alanyazın hakkında genel bir görüş oluşturmak amacıyla bu çalışmalardan bazılarına değinilecektir.

Medya okuryazarlığı becerisinin hangi derslerle daha etkili bir şekilde öğretilbileceği düşüncesi de çeşitli çalışmalara yön vermiştir. Bunlardan biri de medya okuryazarlığı eğitimi temel becerilerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımlarıyla ne ölçüde ilişkilendirilebileceğini belirlemek amacıyla Çakmak ve Altun (2013) tarafından yapılan “İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında Medya Okuryazarlığı Eğitimi” başlıklı çalışmadır. Doküman incelemesi yapılan bu çalışmada elde edilen sonuçlar içerik analizine tabi tutulmuştur. Elde edilen veriler ışığında Türkçe dersi öğretim programındaki on üç genel amaçtan altısının medya okuryazarlığı eğitimine yönelik olduğu ve kazanımların % 62,6’sının medya okuryazarlığı eğitimi temel becerileri ile ilişkilendirilebileceği belirtilmiştir. Bu bulgular ışığında öğretmenlerin nitelikli bir medya okuryazarlığı eğitimi alması gerektiği önerilmiştir. Klasik okuryazarlık kavramı yerine medya okuryazarlığı kavramının kullanılamayacağı ancak bir tamamlayıcı unsur olabileceği ifade edilen çalışmada Türkçe derslerinin bütüncül bir yaklaşımla ele alındığında medya okuryazarlığı dersleriyle ilişkilendirilebileceği ifade edilmiştir. Bu çalışma akla Türkçe öğretmenlerinin medya okuryazarlığı becerisini kazandırmada mesleki yeterliliklerini getirmektedir.

“21. Yüzyıl Okuryazarlık Türleri, Değişen Metin Algısı ve Türkçe Eğitimi” adıyla Kurudayıoğlu ve Tüzel (2010) tarafından yapılan çalışmada görsel okuryazarlık, medya okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı, e-okuryazarlık ve bilgisayar okuryazarlığı gibi okuryazarlık türleri ele alınmakta ve bu bağlamda ana dili derslerinin okuryazarlık becerilerini bireylere kazandırmada önemli bir rolü olduğu vurgulanmaktadır.

Alagözlü’nün (2012) “Türkiye’de ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Medya Okuryazarlığı” adlı uzmanlık tezinde Avrupa ülkeleri ve Türkiye’deki medya okuryazarlığıyla ilgili kurum ve kuruluşlar tanıtılırken medya okuryazarlığının gelişimi incelenmiştir. Medya okuryazarlığı yaklaşımları, modelleri ve kavramları açıklanarak kuramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu dersin Medya Okuryazarlığı dersi öğretmenleri tarafından verilmesinin yararlı olacağı ifade edilen çalışmada Medya Okuryazarlığı Programı’nın güncellenmesi önerisi de sunulmuştur.

Gömlüksiz ve Duman (2013) tarafından yapılan “Medya Okuryazarlığı Dersi Kazanımlarının Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğrenci ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri” adlı çalışmada medya okuryazarlığı dersinin kazanımlarının gerçekleşme düzeyi öğrenci ve yönetici görüşlerinden hareketle belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin dersin kazanımlarını yüksek düzeyde gerçekleştirdiği, yönetici görüşlerinin ise medya okuryazarlığı dersinin gerekliliği yönünde olduğu görülmektedir. Okul yöneticileri tarafından medya okuryazarlığına ilişkin ortaya konulan görüşlerden dikkat çeken konulardan biri de öğretmen yeterliliklerinin geliştirilmesi gerektiği ve özellikle eğitim fakültesi öğrencilerine medya okuryazarlığına yönelik derslerin okutulması gerekliliğidir. Araştırma sonucunda medya okuryazarlığının yaşam boyu devam eden bir süreç olduğu vurgulanarak eğitimde etkin öğelerin işbirliğini gerektirdiği vurgulanmıştır.

“İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Medya ve Medya Okuryazarlığı Dersine İlişkin Tutumları” adıyla Elma vd. (2009) tarafından yapılan çalışmada Türkiye’de medya okuryazarlığı dersini alan öğrencilerin derse karşı tutumları belirlenmeye çalışılmıştır.

Bilindiği gibi nitel yaklaşımın temelinde araştırmacılar tarafından geliştirilen tutum ölçeği uygulanarak öğrenci görüşleri elde edilir. Bu nedenle çalışmada bir tutum ölçeği ile veriler toplanmıştır. Veriler dikkate alındığında medya okuryazarlığı dersi alan öğrencilerin görüşlerinin medyanın kültürel değerlerin korunmasına dikkat etmediği, bilgi ve haber işlevini de gerektiği gibi yerine getirmede olduğu görülmüştür. Yine çalışma sonucunda öğrencilerin ders materyallerinin, sınıf içi tartışmaların yeterli olduğu fakat ders etkinliklerinin, kullanılan yöntem ve tekniklerin yeterli olmadığı, öğretmenlerinin dersi işleyiş biçimini beğenmedikleri belirlenmiştir. Yine derste öğrenilen bilgilerin gerçek hayata aktarıldığı ve olumlu bir sonuç elde edildiği ortaya çıkarılmıştır. Çalışmanın öneriler kısmında öğretmen eğitimine, derslerin öğrenci merkezli yürütülmesi gerektiğine ve nicel araştırmaların yanı sıra nitel çalışmalara duyulan ihtiyaca değinilmiştir.

Medya okuryazarlığına ilişkin yapılan çalışmalarda vurgulanan en önemli konu öğretmenin mesleki yeterliliğidir. Öğretmenlerin medya okuryazarlığıyla ilgili gerekli donanıma sahip olması için özellikle eğitim fakültelerinin medya okuryazarlığı eğitimi vermesi gerektiği, mezun ve hâlâ görevde bulunan öğretmenler için de hizmet içi kurslar düzenlenmesi önerileri sunulmuştur. Yine yapılan alanyazın taramasında medya okuryazarlığı dersinin özellikle ana dili dersleriyle ilişkilendirilerek verilmesinin gerektiği ifade edilmektedir. Doğal olarak Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Türkçe öğretmenlerinin medya okuryazarlığına ilişkin görüş ve

yeterliliklerinin belirlenmesini gerekli kılmaktadır. Tüzel (2012) yaptığı çalışmada metinlerdeki çok katmanlılık, son dönemde artan medya kullanımı, ölçsüz medya kullanımı, çok fazla bilgi akışı, medyanın hayatı kolaylaştırması ve medyadaki içerik nedeniyle medya okuryazarlığı dersinin Türkçe dersleriyle ilişkilendirilerek verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Türkçe öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersine ilişkin görüşlerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma ise henüz yapılmamıştır.

Amaç

Bu çalışmada amaç Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

Türkçe öğretmen adaylarının,

1. Medyaya ilişkin algıları ve tanımları,
2. Medya okuryazarlığı becerilerine yönelik görüşleri,
3. Medya okuryazarlığı dersinin gerekip gerekmediğine yönelik görüşleri,
4. Medya okuryazarlığı dersinin hangi öğretmenlerce verileceğine ilişkin görüşleri,
5. Medya okuryazarlığı eğitiminin, öğretimin hangi kademesinde yapılacağına ilişkin önerileri,
6. Medya okuryazarlığı dersini yürütebilme yeterliliklerine ilişkin düşünceleri,
7. Türkçe öğretmen adaylarına medya okuryazarlığı becerilerinin kazandırılıp kazandırılmamasıyla ilgili görüşleri,
8. Türkçe öğretmen adaylarına medya okuryazarlığı becerilerinin kazandırılmasına yönelik önerileri,
9. Türkçe Öğretmenliği Lisan Programı'nda medya okuryazarlığına ilişkin çalışmalara yer verilme durumuna yönelik görüşleri nelerdir?

Sınırlılıklar

Bu araştırma 2014-2015 eğitim öğretim döneminde Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü'nde öğrenim gören 3 ve 4. sınıf öğrencilerin görüşleriyle sınırlıdır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Türkçe öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak için hazırlanan araştırmada nitel araştırma yaklaşımı uygulanmıştır. Nitel araştırma “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 39). Çalışmada görüşme formuyla Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığına yönelik görüşleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini 2014-2015 eğitim yılında Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde 3 ve 4. sınıfta öğrenim gören otuz iki öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada benzeşik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örneklemin kullanılmasının temel sebebi yapılacak görüşmelerde odak grup görüşmesinin uygulanmasıdır. Örneklem grubuyla ilgili betimsel istatistik sonuçları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Çalışma grubuna ilişkin veriler

	n	x
Kız	14	43,8
Erkek	18	56,3
3. sınıf	16	50,0
4. sınıf	16	50,0
20 yaş	4	12,5
21 yaş	9	28,1
22 yaş	6	18,8
23 yaş	8	25,0
24 yaş	3	9,4
28 yaş	2	6,3

Tablo 1 incelendiğinde çalışma grubunu oluşturan 32 öğrenciden 14’ünün kız, 18’inin erkek ve 16’sının 3. sınıf, 16’sının da 4. sınıf olduğu görülmektedir. Tabloya göre örneklem grubunun yaş ortalaması %28,1’i 21 yaşında (9 kişi); %25,0’i 23 yaşında (8 kişi) olduğu görülmektedir.

Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme formu oluşturulmadan önce alanyazın incelenmiş ve yirmi beş soru

oluşturulmuştur. Sorular uzman 5 kişi tarafından incelendikten sonra on beş soruluk ön bir form hazırlanmış ve on öğrenciye okutulmuştur. Öğrencilerden alınan dönütlerden hareketle formdan beş soru çıkarılmış ve forma son şekli verilmiştir.

Verileri Analizi

Araştırmada elde edilen veriler iki araştırmacı tarafından değerlendirilmiş ve sınıflandırılmıştır. Yapılan sınıflandırmalar karşılaştırılarak tutarlılıkları incelenmiş ve veriler sayısallaştırılarak frekans analiz tablolarıyla gösterilmiştir. Araştırmada görüşme formunda yer alan soruların ve verilen cevapların niteliğine göre betimsel analiz ve içerik analizi bir arada kullanılmıştır. Açık uçlu sorularda ve yorum içeren cevaplarda içerik analizi, tek cevaplı sorularda betimsel analiz uygulanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmayla elde edilen bulgular frekans tablolarıyla sunularak yorumlanmış ve öğrenci görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılarla örnekler verilmiştir.

Türkçe öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yürütülen çalışmada Türkçe öğretmeni adaylarının medyaya ilişkin algıları ve tanımları belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun için görüşme formunda bir soru ve bu soruya bağlı iki sonda oluşturulmuş ve Türkçe öğretmeni adaylarının görüşleri alınmıştır. Elde edilen veriler tablo hâlinde sunulmuştur. İlk soruya ilişkin veriler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Medyaya İlişkin Algıları ve Tanımları

Size göre medya kavramıyla ne ifade dilmektedir?	f
a. Toplumsal anlamda ne ifade ettiği;	
Toplumu ilgilendiren konuların, durumların, reklamların ve bilgilerin yayıldığı; dünyadaki gelişmelerin iletiildiği araçlardır. 01, 02,03, 04, 09, 012, 014, 015, 017, 018, 019, 020, 022, 023, 024, 025, 026, 028, 029, 030, 031, 032	22
Daha çok teknolojik araçlar; televizyon, bilgisayar, radyo gazete, dergi gibi iletişim araçlarının tamamıdır. 06, 07, 010, 018, 021, 024, 029, 032	8
İnsanların güzel vakit geçirmesini sağlayan araçlardır. 01, 023, 026, 031	4
Sosyal yozlaşma, asparagas söylentiler, işine geleni yayınlama gibi etkinlikler yapan, faydasından çok zararı olan kurumlardır. 013, 024	2
Medya bir yaşam biçimidir. 023	1
Medya duygusal paylaşımdır. 027	1
Toplumun gelişmişlik düzeyini artıran araçlardır. 017	1
Basın yayın faaliyetleridir. 08	1
Cevap vermeyen. 05, 016	2
b. Bireysel olarak medya kavramına yüklediğiniz anlam	f

Her türlü iletişim aracıyla yapılan haberleşme. ö1, ö6, ö7, ö11, ö14, ö17, ö19, ö22, ö25, ö27, ö29	11
Eğitim sorumluluğu olan araçlardır. ö24, ö27, ö29	3
Gündemle ilgili olayları halka ileten iletişim araçlarıdır. ö10, ö17, ö26	2
İnsanın zamanını boşa harcamasına neden olan araçlar. ö1, ö23	2
Politika, ekonomi ve toplumsal olaylar hakkında taraflı yayınlardır. ö2, ö15	2
Subjektifliktir. ö28, ö29	2
Gerçeği saklamaktır. ö13	1
Kullanım amacına yönelik olarak olumlu ve olumsuz etkileri olan araç ve iletişimlerdir. ö20	1
Toplumsal farkındalık oluşturan araçlardır. ö3	1
Evrenselliktir. ö12	1
Cevap vermeyen. ö4, ö5, ö16	3

Türkçe öğretmeni adaylarına toplumsal ve bireysel açıdan medya kavramının ne ifade ettiği sorulmuş ve medya algısına ilişkin veriler Tablo 2’de gösterilmiştir. Tablo 2’nin birinci kısmı incelendiğinde toplumsal açıdan öğrencilerden 22’sinin medyayı iletişim aracı olarak gördükleri ve halkı bilgilendiren araçlar olarak tanımladıkları belirlenmiştir. 8 öğrenci televizyon, bilgisayar, radyo, dergi ve gazete gibi yayın organlarını medya olarak nitelendirmişlerdir. 4 öğrencinin medyayı güzel vakit geçirme aracı olarak tanımladıkları görülmektedir. 2 öğrenci ise medyayı zararları olan kurumlar olarak tanımlamışlardır, 2 öğrenci de bu soruya cevap vermemiştir. Medyayı yaşam biçimi, duygusal paylaşım, basın yayın faaliyeti, gelişmişliği etkileyen araçlar olarak tanımlayan 1’er öğrenci görülmektedir. Öğrencilerden ö24 kendine yöneltilen soruya: “*Eğlence, bilgi ve eğitim gibi üç temel sorumluluğu olan görsel ve işitsel araçların bütünü*” şeklinde bir cevap vermiştir.

Buna göre öğrencilerin medyanın işlevlerinden bilgilendirme ve eğlendirmeye değindikleri ve medyayı iletişim, haberleşme, eğlence ve teknolojik araç olarak algıladıkları söylenebilir.

Öğrencilere bireysel olarak medya kavramına yükledikleri anlam sorulmuştur. Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerden 11’inin medyayı her türlü iletişim aracıyla yapılan haberleşme olarak tanımladıkları görülmektedir. Yine 3 öğrenci medyayı eğitim sorumluluğu olan araçlar, 2 öğrenci gündemi halka ileten iletişim araçları, 2 öğrenci insanın vaktini boşa harcamasına neden olan araçlar, 2 öğrenci politika, ekonomi ve gündeme ilişkin taraflı haberler, 2 öğrenci ise subjektiflik şeklinde tanımlar yapmışlardır. 3 öğrencinin cevap vermediği soruya 4 öğrenci ise farklı cevaplar vermişlerdir. Öğrencilerden ö10 birinci sorunun ikinci sondasına: “*Gündem ile ilgili konuların halka iletilmesi için kullanılan iletişim araçları*” cevabını vermiştir.

Bu sonuçlara göre Türkçe öğretmen adaylarının bireysel olarak medya kavramını “her türlü iletişim aracıyla yapılan haberleşme” şeklinde algıladıkları söylenebilir.

Araştırmanın 2. sorusuna yönelik olarak Türkçe öğretmeni adaylarına: “Sizin için medya okuryazarlığı ne ifade ediyor?” sorusu yöneltilmiş, elde edilen sonuçlar kodlanarak temalara ayrılmış ve Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Medya Okuryazarlığına İlişkin Algıları

a. Kavramsal olarak medya okuryazarlığı;	f
Medyaya yansıyan olayları doğru bir şekilde algılamak, okumak, anlamlandırmak ve analiz etmektir. ö1, ö3, ö12, ö17, ö18, ö14, ö21, ö24, ö26, ö25,ö26, ö30	12
Medya okur - yazarlığı iletişimidir. ö4, ö7, ö8, ö20, ö27, ö29, ö30, ö31	8
Günümüz teknolojilerini kullanma, kitap, dergi, gazete, televizyon, radyo, internet vb. okunup takip edilmesidir. ö6, ö17, ö18, ö 20, ö23, ö28	6
Yazılı ve yazılı olmayan, çeşitli mesajlara erişme, bunları çözümleme, değerlendirme ve tanımlamadır. ö10, ö23, ö26	3
Televizyon, internet, telefon, yazarlar, kısaca basındır. ö32, ö9	2
Görsel okur- yazarlık ve ekran okumadır. ö11, ö13	2
Objektif olmayan, belirli bir kesimin elinde şekillenen ve yine aynı kesimlerce takip edilen olgular. ö2	1
Bilinçaltına yansıtılanlar karşısında kendi görüşlerini ortaya koyabilmektir. ö31	1
Cevap vermeyenler. ö5, ö15, ö16, ö19, ö20	5
b. Beceri olarak medya okuryazarlığı;	f
Kitle iletişim araçlarından bilinçli bir şekilde faydalanabilme yeteneğidir. ö10, ö13, ö14, ö23, ö25	5
Bilgi edinme ve kültürlenme için yapılan aktivitedir. ö2, ö31, ö32	3
Medyaya konu olan bilgi ve durumları anlamlandırma becerisidir. ö3, ö24, ö26	3
Kendini, genel kültür seviyesini ve dil becerilerini geliştirmedir. ö4, ö28, ö22	3
İnsanın olaylara farklı bakış açısıyla bakmasıdır. ö21, ö26	2
Görsel unsurların ön planda olduğu hareketli resimlerin bireylere sunulmasıdır. ö6, ö31	2
Daha kısa sürede bilgiye ulaşabilmektir. ö11, ö27	2
Toplumu ilgilendiren sorunlara karşı bir tavır sergilemek, neden sonuç ilişkisi kurarak tahminlerde bulunmaktır. ö7	1
Hız, gelişim ve hedeftir. ö29	1
Medyanın şeffaflık olmaması ve gerçeği yansıtmamasıdır. ö9	1
Cevap vermeyenler. ö5, ö8,ö15, ö16, ö19,ö20	6

Türkçe öğretmeni adaylarının bir beceri ve kavram olarak medya okuryazarlığına ilişkin görüşleri Tablo 3’te gösterilmiştir. Tablo 3’ün birinci kısmı incelendiğinde Türkçe öğretmen adaylarından 12’sinin medya okuryazarlığını; medyaya yansıyan olayları doğru bir şekilde algılamak, okumak, anlamlandırmak ve analiz etmek şeklinde tanımladıkları, 8’inin iletişim olarak nitelendirdikleri, 6’sının günümüz teknolojilerini kullanma, kitap, dergi, gazete, televizyon, radyo, internet vb. takip etme olarak düşündükleri görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerinden hareketle medya okuryazarlığı kavramını sözlük anlamı olmasa da açıklamakta sıkıntı çekmedikleri ve medya okuryazarlığına ilişkin belirli bir algılarının olduğu söylenebilir. Görüşlerini dile getiren ö3 kavramsal olarak medya okuryazarlığını “*Medyada konu edinilen bilgi ve durumları doğru bir şekilde anlamlandırma*”; ö18 ise “*Medyanın verdiği mesajları bilinçli bir şekilde kavramak*” şeklinde tanımlamışlardır.

Yine tablodan hareketle Türkçe öğretmeni adaylarından 3'ünün yazılı ve yazılı olmayan, çeşitli mesajlara erişme, bunları çözümleme, değerlendirme ve tanımlama şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu da medya okuryazarlığı kavramının tanımlarıyla uyuşmaktadır.

Medya okuryazarlığını; 2 öğrenci görsel okuryazarlık ve ekran okuma, 1 öğrenci objektif olmayan, belirli bir kesimin elinde şekillenen ve yine aynı kesimlerce takip edilen olgular, 1 öğrenci bilinçaltına yansıtılanlar karşısında kendi görüşlerini ortaya koyabilme şeklinde tanımlamışlardır. 5 öğrenci medya okuryazarlığı kavramına ilişkin bir görüş bildirmek istememiştir.

Tablo 3'ün ikinci kısmı incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarından 5'i medya okuryazarlığı becerisini kitle iletişim araçlarından bilinçli bir şekilde faydalanabilme yeteneği şeklinde ifade etmektedir. 6 öğrencinin cevap vermediği soruyu 3 öğrenci bilgi edinme ve kültürlenme için yapılan aktivite, 3 öğrenci medyaya konu olan bilgi ve durumları anlamlandırma becerisi, 3 öğrenci kendini, genel kültür seviyesini ve dil becerilerini geliştirme şeklinde cevaplamışlardır. 2 öğrenci insanın olaylara farklı bakış açısıyla bakması, 1 öğrenci toplumu ilgilendiren sorunlara karşı bir tavır sergilemek, neden sonuç ilişkisi kurarak tahminlerde bulunma gibi açıklamalar yapmışlardır. Birbirinden farklı, birçok cevabın verildiği medya okuryazarlığı becerilerine ilişkin öğrencilerin net bir fikrinin olmadığı yorumu yapılabilir.

Yine araştırmanın 2. sorusuna yönelik olarak öğrencilerin medya okuryazarlarının bilişsel, duyuşsal ve sosyal becerilerine ilişkin görüşme formunda üçüncü soru yöneltmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Medya Okuryazarı Olan Bireylerin Bilişsel, Duyuşsal ve Sosyal Becerilerine İlişkin Görüşleri

a. Medya okuryazarlarının bilişsel becerileri;	f
Kavrama ve ayırt etme becerileri gelişmiştir. ö1, ö3, ö8, ö12, ö13, ö15, ö25, ö30, ö31, ö32	8
Görsel ve sözel zekâları gelişmiştir. ö6,ö10, ö17, ö23	4
Neden - sonuç ilişkisi kurma ve karar verme becerileri gelişmiştir. ö7, ö20, ö21	3
Algısal yönden duyarsızlaşmışlardır. ö11, ö24	2
Çok yönlü bir zekâyâ sahiptirler.	2

Farkındalıkları gelişmiştir ve konulara farklı bakış açılarıyla bakabilirler. ö2 ö31	2
Olayları ilgiyle gözlemleyebilirler. ö14	1
Medyayı bilinçli bir şekilde okuyabilir ve yeni iletiler üretebilirler. ö26	1
Teknolojik araçları kullanabilirler. ö23	1
Televizyon ve internette bilinçli bir şekilde gençler etkilenmektedir. ö18	1
Cevap vermeyenler. ö5, ö16, ö19, ö22, ö27, ö28, ö 29	7
b. Medya okuryazarlarının duyuşsal becerileri;	f
İlgi, duyma, görme ve özgüven sahibidirler. ö8, ö11, ö13, ö15, ö20, ö21	6
Olaylar ve durumlar karşısında yerinde ve zamanında doğru tepkiler verebilirler. ö3, ö14, ö26, ö30, ö32	5
Farklı duygu alanlarına hitap eder ve edinilen bilgilerin kalıcılığı yüksektir. ö6, ö17, ö18	3
Konuşma, okuma, dinleme, yazma, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerine sahiptirler. ö2, ö31, ö24	3
Empati becerileri gelişmiştir. ö7, ö9	2
Özsaygıya ve içsel odaklanma becerisine sahiptirler. ö7	1
Geniş dünya görüşüne sahiptirler ve objektif kararlar alabilirler. ö10	1
Göz kasları gelişmiştir. ö1	1
Teknolojiyi iyi bir şekilde kullanabilirler. ö23	1
Cevap vermeyenler. ö4, ö16, ö19, ö22, ö27, ö28, ö29	7
c. Medya okuryazarlarının sosyal becerileri;	f
İletişim becerileri gelişmiştir. ö3, ö2, ö4, ö6, ö8, ö12, ö13, ö14, ö15, ö17, ö18, ö21, ö22, ö23, ö24, ö26, ö27, ö29, ö30, ö32	20
Toplumsal etkileşimleri yüksektir. ö3, ö4, ö7,ö8, ö12, ö15, ö26, ö27, ö29, ö30, ö31, ö32	12
Sosyal becerileri gelişmiştir ö2, ö6, ö12, ö13, ö21, ö22, ö26, ö30	8
Sosyal ağları iyi kullanabilirler. ö17, ö18, ö24, 25	4
Zorluklarla baş edebilirler. ö14, ö23	2
Medya sosyal etkinliklerin yozlaşmasına neden olmaktadır. ö11, ö25	2
Medya sosyalliği engeller. ö9, ö18	2
Entelektüel becerilere sahiptirler. ö10	1
Verilen mesajlardır. ö20	1
Daha fazla bilgi ve deneyim sahibidirler. ö1	1
Cevap vermeyenler. ö5, ö16, ö19, ö28	4

Tablo 4 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlarının bilişsel becerilerine yönelik birbirinden farklı düşünceler ortaya koydukları görülmektedir. Öğrencilerden 8'i medya okuryazarlarının bilişsel becerilerinden kavrama ve ayırt etme becerilerinin, 4'ü sözel ve görsel zekâlarının, 3'ü de neden - sonuç ilişkisi kurma ve karar verme becerilerinin geliştiğini belirtmişlerdir. Bunlardan ö32: “*Zihinsel yeteneklerini etkin bir şekilde kullanabilirler.*” yanıtını verirken, ö3: “*Olayları ve durumları doğru anlamlandırma becerisi gelişmiştir*” cevabını vermişlerdir.

Medya okuryazarlarının bilişsel becerilerine ilişkin 7 öğrenci herhangi bir görüş bildirmemiş; 2 öğrenci algısal yönden duyarsız ve 2 öğrenci çok yönlü bir zekâyâ sahip olduklarını, 2 öğrenci ise farkındalıklarının gelişmiş olduğunu söylemişlerdir. Bu sonuçlardan hareketle Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlarının bilişsel becerilerine ilişkin farklı görüşler ortaya koymalarına rağmen bilişsel becerilerin önemine dikkat çektikleri söylenebilir. Ancak 7 öğrencinin konuya ilişkin herhangi bir fikir beyan etmemeleri de anlamlıdır ve bunun sebebi çeşitli değişkenler ele alınarak tartışılabilir.

Tablo 4'te Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı duyuşsal becerilerine ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde 6 öğrencinin ilgi, duyma, görme ve özgüven sahibi olma, 4 öğrencinin olaylar ve durumlar karşısında yerinde ve zamanında doğru tepkiler verebilme, 3 öğrencinin farklı duygu alanlarına hitap etme ve edinilen bilgilerin kalıcılığının yüksek olması, 3 öğrenci konuşma, okuma, dinleme, yazma, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerine sahip olma yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. 7 öğrencinin ise soruyu cevaplamamış olmaları önemli bir sonuçtur.

Tablo 4 incelendiğinde göz kaslarının gelişmesi, teknolojiyi iyi bir şekilde kullanabilme ve empati becerilerinin gelişmesi şeklinde cevaplar verildiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre Türkçe öğretmeni adaylarının bilişsel, sosyal ve duyuşsal becerileri ayırmakta zorlandıkları ve medya okuryazarlığı duyuşsal beceriyle ilgili ön bilgilerinin yetersiz olduğu yorumu yapılabilir.

Türkçe öğretmeni adaylarından 20'si Tablo 4'te medya okuryazarlarının sosyal becerilerine ilişkin olarak iletişim becerilerinin ve toplumsal etkileşimlerinin gelişmiş olduğunu, 8'i sosyal becerilerinin geliştiği, 4'ü sosyal ağları iyi kullanabildikleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Bunlardan ö21: “*Medya okuryazarlarının sosyal becerileri gelişmiştir. Çünkü medya okuryazarlığıyla hayatın gerçeklerinin daha iyi kavrayan birey topluma daha iyi uyum sağlar.*” cevabını vermiştir.

Bu soruya sosyalliğin engellendiği, sosyal etkinliklerin yozlaştırıldığı yönünde cevap verenlerin yanında 4 öğrenci de cevap vermemiştir.

Bu verilerden hareketle Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlarının iletişim becerilerinin gelişmiş olduğunu ve toplumsal etkileşimlerinin yüksek olduğunu düşündükleri söylenebilir. “Toplumsal etkileşim” ifadesinin de sosyal ilişkilerinin yoğun olduğu anlamında söylendiği düşünülmektedir.

Araştırmanın 3. sorusuna yönelik olarak görüşme formunda medya okuryazarlığı dersinin gerekli olup olmadığı sorusuna yer verilmiş ve elde edilen veriler Tablo 5, 6 ve 7’de özetlenmiştir. Tabloda ilk olarak öğrencilerin medya okuryazarlığını gerekli görüp görmedikleri gösterilmiş, altında da sebepleri açıklanmıştır.

Tablo 5: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Medya Okuryazarlığı Dersinin Gerekli Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri

a. Bireysel açıdan medya okuryazarlığı dersinin gerekli olup olmadığı;	f
Gereklidir. ö1, ö2, ö3, ö4, ö6, ö7, ö8, ö9, ö11, ö12, ö13, ö14, ö15, ö17, ö18, ö20, ö21, ö22, ö24, ö25, ö26, ö28, ö29, ö30, ö31, ö32 çünkü	26
Bireyin izlediği veya okuduğu bir şeyi daha iyi anlaması ve olayları farklı açılardan ele almasını sağlar. ö1, ö2, ö8, ö17, ö18, ö24, ö26, ö31	9
Kişisel gelişim açısından gereklidir. ö3, ö13, ö14, ö17, ö28, ö29	6
Medya okuryazarlığı dersini bireysel açıdan gerekli görüp neden belirtmeyenler. ö6, ö15, ö20, ö21, ö32	4
Medyada iletilen mesajları eleştirel bir şekilde ele alınması gerekir. ö9, ö18, ö21	3
Meslek olarak yapmak isteyenler olabilir. ö4, ö12	2
Toplumsal olaylara karşı olumlu tutum geliştirir. ö7	1
Bu kullanım amacına göre değişir. ö11	1
Haber alma özgürlüğü nedeniyle. ö22	1
Olumsuz medya algısı var olduğu için. ö25	1
Medyayla iç içe olan nesil nedeniyle. ö30	1
Gereksizdir. ö23 çünkü	1
Zaman zaman ihtiyaç duyulabilir. ö23	1
Cevap vermeyenler. ö5, ö10, ö16, ö19, ö27	5

Tablo 5 incelendiğinde örneklem grubundan 26 öğrencinin medya okuryazarlığı dersini gerekli gördükleri, 1 öğrencinin gerekli görmediği ve 5 öğrencinin de soruyu cevaplamadığı görülmektedir. Bu soruyu ö18: “*Medya okuryazarlığı gereklidir. Toplum medya organlarını bilinçli olarak kullanmalıdır. Okullarda bunun dersi verilmelidir. Çünkü kişi medyayı sağlıklı bir şekilde kullanmamaktadır. Kişi saatlerce televizyon izlemektedir. Sindirilmek istenen mesajları kişi bilincine yerleştirmektedir.*” şeklinde cevaplamıştır.

Elde edilen verilere göre Türkçe öğretmeni adayları medya okuryazarlığı dersinin gerekli olduğunu düşündükleri ve bunu da olayları daha iyi anlaması ve farklı bakış açıları geliştirmesi açısından gerekli gördükleri söylenebilir.

Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersinin toplumsal açıdan gerekli olup olmadığına ilişkin görüşleri Tablo 6’da özetlenmiştir.

Tablo 6: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Medya Okuryazarlığı Dersinin Toplumsal Açıdan Gerekli Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri

b. Toplumsal açıdan medya okuryazarlığı dersinin gerekli olup olmadığı;	f
Gereklidir. ö1, ö2, ö3, ö4, ö6, ö7, ö8, ö9, ö10, ö11, ö12,ö13, ö14, ö15, ö17, ö18, ö20,ö21, ö22,ö23, ö24, ö25, ö26, 28, ö29, ö30,ö31, ö32 çünkü;	28
Halkın bilgi edinme hakkını daha bilinçli kullanması için gereklidir. ö2, ö11, ö12, ö14, ö22, ö28, ö31, ö32	8
Halkın eğitilmesine katkısı olur. ö10, ö22, ö24, ö29, ö31, ö32	6
Medyanın toplumu yönlendirme gücü vardır, bu gücün kontrolü gerekir. ö18, ö23, ö25, ö30	4
Bireylerin aktif olarak yaşamın içinde yer almasını sağlar. ö1,ö2, ö3, ö14, ö21, ö26	4
Toplumsal birliğe ve özgürlüğe katkısı olmalıdır. ö1,ö4, ö9	3
Medya okuryazarlığı dersini toplumsal açıdan gerekli görüp herhangi bir açıklama yapmayanlar. ö15, ö20	2
Toplumun kültürüne ve düşünce özgürlüğüne aykırı olmamak kaydıyla gereklidir. ö6	1
Toplumsal olaylara karşı duyarlı olmak gereklidir. ö7	1
Etkili iletişim sayesinde toplumsal bağlar güçlenir. ö8	1
Doğruları dile getirilir. ö13	1
Toplumsal sorumlulukları hatırlatır. ö17	1
Cevap vermeyenler. ö5, ö16, ö19, ö27	4

Tablo 6 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarından 28’inin toplumsal açıdan medya okuryazarlığının gerekli olduğunu düşündükleri ve 4 öğrencinin ise cevap vermedikleri, gereksiz gören öğrencinin bulunmadığı görülmektedir. Medya okuryazarlığını gerekli görme nedenlerinin çeşitlilik gösterdiği, 8 öğrencinin halkın bilgi edinme hakkını bilinçli bir şekilde kullanması, 4 öğrencinin medyanın toplumu yönlendirme gücünün kontrolünün gerektiği, 6 öğrencinin toplumun eğitilmesi için önem taşıdığı, 4 öğrencinin ise bireyin aktif yaşama katılımı açısından gerekli olduğu yönünde açıklamalar yaptıkları belirlenmiştir. 3 öğrencinin toplumsal özgürlüğe dikkat çektiği, 1 öğrencinin kültürün korunması şartıyla gerekli olduğu, 1 öğrencinin etkili iletişim sayesinde toplumsal bağlar güçlendirdiği yönünde görüşleri de önem arz etmektedir. Bu soruya ö24: “*Medya okuryazarlığı toplumun eğitilmesi açısından önemlidir*”,ö31 ise: “*Toplumun topyekûn eğitmek, bilinçli toplum yetiştirmek*” cevabını vermişlerdir.

Buna göre Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal açıdan medya okuryazarlığı dersinin verilmesi gerektiğini düşündükleri, halkın eğitilmesi, bilgi alma hakkını kullanması, medyanın eğitim fonksiyonunu yerine getirmesi gibi nedenlerle açıkladıkları söylenebilir.

Türkçe öğretmeni adaylarının eğitim açısından medya okuryazarlığı dersinin verilip verilmemesine ilişkin açıklamaları Tablo 7’de özetlenmiştir.

Tablo: 7. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Medya Okuryazarlığı Dersinin Eğitim Açısından Gerekli Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri

c. Eğitim açısından medya okuryazarlığı dersinin gerekli olup olmadığı;	f
Gereklidir. ö1, ö2, ö6, ö7, ö8, ö9, ö11, ö12, ö13, ö14, ö15, ö17, ö18, ö20, ö21, ö22, ö23, ö24, ö25, ö26, ö28, ö29, ö30, ö31, ö32	25
Bireylerin kendilerini geliştirmeleri için gereklidir. ö2, ö7 ö15, ö25	4
Eğitim açısından gelişmeyi sağlar. ö14, ö22, ö29	3
Amacına uygun kullanıldığında öğrencilerin akademik başarılarını artırabilir. ö11, ö17, ö31	3
Bilişsel ve duyuşsal becerilerin gelişmesini sağlar. ö1, ö8, ö26	3
Teoride öğrenilenlerin ve güncel bilgilerin hayata aktarılmasını sağlar. ö13, ö28	2
Teknolojinin gelişmesi, eğitimde akıllı tahta ve tabletlerin kullanılması medya okuryazarlığını gerektirmektedir. ö30, ö32	2
Kitaplarda olmayan bilgiler medyadan edinilebilir. ö2, ö6	2
Medyada eğitime fazla yer verilmemesi nedeniyle gereklidir. ö23	1
Hümanist fikirler aşıl原因 ve insanın ön plana çıkararak yaklaşım olmalıdır. ö9	1
Medya okuryazarlığı dersini eğitim açısından gerekli görüp herhangi bir açıklama yapmayanlar. ö12,ö18, ö21, ö20, ö24,ö32	6
Cevap vermeyenler. ö3, ö4, ö5, ö10, ö16, ö19, ö27	7

Tablo 7 incelendiğine Türkçe öğretmeni adaylarından 25’inin kendilerine yöneltilen soruyu eğitim açısından gerekli olduğu şeklinde cevapladıkları, 7’sinin ise bu soruya cevap vermediği, olumsuz cevap veren öğrencinin bulunmadığı görülmektedir. Medya okuryazarlığı dersini gerekli gören öğrencilerden 4’ü bireysel gelişimi sağlayacağı, 3’ü eğitimde gelişmeyi sağlayacağı, 4’ü öğrencilerin akademik başarılarını artırabileceği yönünde görüş bildirmişlerdir. 6 öğrencinin ise neden belirtmeden medya okuryazarlığı dersini gerekli gördükleri, 2 öğrencinin de eğitimde teknoloji kullanımı nedeniyle gerekli olduğu yönünde görüşleri bulunmaktadır. Öğrencilerden ö25: “Kişinin kendini geliştirmesini sağlar.”ö17: “Eğitim açısından medya okuryazarlığı gereklidir. Eğitim açısından katkıda bulunur. Öğrenciler olaylar hakkında bilgi sahibi olur.” Ö11: “Öğrencilerin akademik başarısını daha da artırabilir ya da azaltabilir. Yani amacına uygun kullanılırsa iyidir.” şeklinde açıklamalar yapmışlardır.

Bu verilerden hareketle Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersini bireysel gelişim, eğitsel başarı ve eğitimde teknoloji kullanımı gibi yönlerle gerekli gördükleri söylenebilir.

Araştırmada Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersinin hangi öğretmenlerce verilebileceğine ilişkin görüşlerini belirleme amaçlanmış ve görüşme formunda buna yönelik olarak; “Sizce medya okuryazarlığı dersi hangi öğretmenler tarafından verilmelidir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 8’de özetlenmiştir.

Tablo 8: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Medya Okuryazarlığı Dersinin Hangi Öğretmenlerce Verilebileceğine İlişkin Görüşleri

Sizce medya okuryazarlığı dersi hangi öğretmenler tarafından okutulmalıdır?	f
Türkçe öğretmenleri tarafından okutulmalıdır. ö1, ö2, ö3, ö4, ö6, ö7, ö8, ö9, ö10, ö11, ö12, ö13, ö14, ö15, ö16, ö17, ö20,ö21, ö22, ö23, ö25, ö26, ö29, ö30, ö31, ö32	26
Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri tarafından okutulmalıdır. ö2, ö6, ö14, ö17, ö22, ö23, ö29, ö31	8
Sosyal Bilgiler Öğretmenleri tarafından okutulmalıdır. ö3, ö10, ö11, ö12, ö21, ö24, ö30	7
Bilişim Teknolojileri öğretmenleri tarafından okutulmalıdır. ö11, ö18, ö24, ö26	4
İletişim Fakóltesi mezunları tarafından okutulmalıdır. ö17, ö18	2
Tarih öğretmenleri tarafından okutulmalıdır. ö21	1
Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü mezunları tarafından okutulmalıdır. ö28	1
Rehber öğretmenleri tarafından okutulmalıdır. ö32	1
Cevap vermeyenler. ö9, ö27	2

Tablo 8 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarından 26’sının medya okuryazarlığı dersinin Türkçe öğretmenleri, 8’i Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri, 7’si Sosyal Bilgiler Öğretmenleri, 4’ü Bilişim Teknolojileri öğretmenleri, 2’si İletişim Fakóltesi tarafından okutulması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu soruya 2 öğrenci cevap vermemiş; Tarih ve Rehber öğretmenleri, Radyo Televizyon ve Sinema mezunları cevabı verenler de olmuştur.

Bu verilerden hareketle Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersinin Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı, Sosyal Bilgiler ve Bilişim Teknolojisi öğretmenleri tarafından okutulması gerektiğini düşündükleri söylenebilir. Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersini sözel derslerle ilişkilendirmeleri dikkat çekicidir.

Araştırmada Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı eğitiminin, öğretimin hangi kademesinde yapılacağına ilişkin görüşlerini belirlemek için bir görüşme sorusu hazırlanmış ve soruya verilen cevaplar Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Medya Okuryazarlığı Eğitiminin, Öğretimin Hangi Kademesinde Yapılacağına İlişkin Görüşleri

Medya okuryazarlığı dersi, eğitimin hangi kademesinde okutulmaktadır, sizce hangi kademesinde okutulmalıdır?	f
Ortaokulda (5, 6, 7 ve 8. sınıflar) okutulmalıdır. ö1, ö2, ö3, ö4,ö7, ö8, ö9, ö10,ö11, ö12, ö13,ö15, ö16,ö24, ö31	15
İlkokuldan başlayarak bütün eğitim kademelerinde medya okuryazarlığı dersi verilmelidir. ö6, ö14,ö17, ö18,ö20,ö21,ö26, ö29	8
6. sınıftan itibaren verilmelidir. ö22,ö28,ö32	3
Medya okuryazarlığı dersi ilkokulda verilmelidir. ö25,ö30	2
4. sınıftan itibaren verilmelidir. ö23	1
Yüksek lisansta medya okuryazarlığı verilmelidir. ö5	1
Cevap vermeyenler. ö19, ö27	2

Tablo 9 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının 15'inin medya okuryazarlığı dersinin ortaokul (5, 6, 7 ve 8. sınıflar) seviyesinde, 8'inin ilkokuldan başlayarak bütün öğretim kademelerinde, 3'ünün 6. sınıftan, 1'inin 4. sınıftan itibaren, 1'inin de yüksek lisans seviyesinde öğretilmesi gerektiği cevabını verdikleri görülmektedir. Araştırma sonucuna göre Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersinin ortaokullarda verilmesi gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Araştırmanın 6. sorusu Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersini yürütebilme yeterliliklerine ilişkin düşüncelerini belirlemeye yöneliktir. Bunun için görüşme formunda öğretmen adaylarına “Türkçe öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı becerileri bu dersi verebilecek düzeyde midir, değilse niçin?” sorusu yöneltilmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 10’da özetlenmiştir.

Tablo 10: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Medya Okuryazarlığı Dersini Yürütebilme Yeterliliklerine İlişkin Düşünceleri

Türkçe öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı becerileri bu ders verebilecek düzeyde midir, değilse niçin?	f
Türkçe öğretmeni adayları medya okuryazarlığı dersini verebilecek becerilere sahiptir. ö1, ö4, ö5, ö6, ö7, ö8, ö9, ö10, ö11, ö12, ö15, ö20, ö21, ö22, ö23, ö26, ö29, ö32 çünkü;	18
Dilin olanaklarını kullanma ve okuma becerisine sahip olma bakımından medya okuryazarlığı dersini verebilirler. ö6, ö11, ö20, ö21, ö26, ö29, ö32	7
Sosyal iletişim becerilerinin gelişmiş olması bakımından medya okuryazarlığı dersini verebilir. ö4, ö12	2
Medya okuryazarlığı dersini verebilecek düzeyde eğitim almaktadırlar. ö11	1

Diğer branş öğretmenleriyle kıyaslayınca Türkçe öğretmenleri medya okuryazarlığı dersini verebilir. ö20	1
Medya okuryazarlığı dersini verebilecek düzeye olduklarını söyleyip açıklama yapmayanlar. ö7, ö8, ö5, ö9, ö15, ö22, ö23	7
Türkçe öğretmeni adayları medya okuryazarlığı dersini verebilecek becerilere sahip değildirler. ö3, ö10, ö13, ö16, ö17, ö18, ö24, ö25, ö27, ö28, ö30 çünkü	11
Medya okuryazarlığı eğitimi verebilmeleri için gerekli eğitimi almamaktadır. ö3, ö17, ö18, ö24, ö25, ö27, ö30	7
Asosyal öğretmenlerin medya okuryazarlığı konusunda eğitilmesi gerekmektedir. ö10	1
Medya okuryazarlığı yeni bir derstir. ö16	1
İletişim bölümü mezunları bu konuda daha yetkindir. ö28	1
Türkçe öğretmenleri kaynak ve materyal bakımından desteklenmelidir. ö13	1
Türkçe öğretmeni adayları medya okuryazarlığı dersini kısmen verebilir. ö2, ö14, ö31 çünkü	3
Medya okuryazarlığı becerileri tartışılabilir. Kendini geliştirip gerekli becerilere sahip olan da var, bu becerilere sahip olmayan da var. ö14, ö31	2
Medya okuryazarlığı becerileri bir süreçtir ve bu, medyanın takip edilmesiyle gerçekleşir. ö2	1
Soruyu cevaplamayanlar. ö19	1

Tablo 10 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarından 18'inin kendini medya okuryazarlığı dersini verebilecek yeterlilikte gördüğü, 7 öğrencinin konuya ilişkin bir açıklama yapmadığı, 7 öğrencinin sahip oldukları dil becerileriyle medya okuryazarlığı dersinin vermekte sıkıntı yaşamayacakları, 2 öğrencinin de sosyal becerilere sahip oldukları için sorun yaşamayacaklarını dile getirdikleri görülmektedir. Soruyu ö11: “*Türkçe öğretmenleri bu dersi verecek düzeyde eğitim öğretim gördüğü için dersi verebilecek kapasiteye sahiptir.*” şeklinde cevaplamıştır.

11 öğrenci medya okuryazarlığı dersini verebilecek becerilere sahip olmadıklarını ifade etmiş, bunlardan 7'si medya okuryazarlığına ilişkin bir eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Soruyu ö25: “*Değildir. Çünkü bizler eğitimsiz olduğumuz için bir şey anlatamayız. Öğretebilmeleri için öğretmenlerin eğitilmesi gerekmektedir.*” cevabını vermiştir.

3 öğrenci de kısmen cevabı vermiş ve Türkçe öğretmenlerinden bireysel olarak kendini geliştirenlerin medya okuryazarlığı dersini verebileceği, diğerlerinin ise sorun yaşayabileceğini dile getirmişleridir. Soruyu ö31: “*Kısmen. Şu anki durum hocanın kendini geliştirme durumuna bağlıdır. Belirli bir eğitim alınmalıdır.*” şeklinde cevaplamıştır.

Araştırmanın 7. sorusu “Türkçe öğretmen adaylarına medya okuryazarlığı becerilerinin kazandırılıp kazandırılmamasıyla ilgili görüşleri nelerdir?” Buna yönelik görüşme formunda “Türkçe öğretmeni adaylarına medya okuryazarlığı becerisi kazandırılmalı mıdır, neden?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen veriler ise Tablo 11’de özetlenmiştir.

Tablo 11: Türkçe Öğretmeni Adaylarının, Türkçe Öğretmen Adaylarına Medya Okuryazarlığı Becerilerinin Kazandırılıp Kazandırılmamasıyla İlgili Görüşleri

Türkçe öğretmen adaylarına medya okuryazarlığı becerisi kazandırılmalı mıdır, neden?	f
Türkçe öğretmeni adaylarına medya okuryazarlığı becerisi kazandırılmalıdır. ö1, ö2, ö3, ö4, ö5, ö6, ö7, ö8, ö9, ö10, ö11, ö12, ö13, ö14, ö15, ö16, ö17, ö18, ö21, ö22, ö23, ö24, ö25, ö26, ö28, ö29, ö30, ö31, ö32,çünkü;	29
Medya okuryazarlığı dersinin daha etkili verebilmeleri için gereklidir. ö8, ö10, ö12, ö23, ö25, ö26, ö30	7
Öğrencileri sosyalleştiren Türkçe öğretmenleridir. ö3, ö5,ö17, ö18, ö24, ö31	6
Medya okuryazarlığı iletişim becerilerinin geliştirilmesi açısından gereklidir. ö4, ö16, ö22	3
Medya okuryazarlığı becerileri en çok Türkçe dersiyle ilişkilidir. ö6, ö14, ö29	3
Medya okuryazarlığı dersi önemlidir. ö9, ö21	2
Öğretmenlerin bireysel donanımlarının iyi olması için gereklidir. ö13, ö15	2
İşitsel ve görsel medya dil becerileriyle ilgilidir. ö7	1
Sadece Türkçe öğretmenlerine değil, bütün öğretmenlere bu ders verilmelidir. ö11	1
Dil becerilerinin gelişimi ve farklı bakış açıları kazanmaları gerekir. ö2	1
Teknolojideki gelişmeler bunu gerektirmektedir. ö32	1
Soruyu cevaplamayanlar. ö19, ö20, ö27	3

Tablo 11 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarından 29’unun Türkçe öğretmeni adaylarına medya okuryazarlığı becerilerini kazandırılması gerektiği yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu soruya 3 öğrenci ise cevap vermezken olumsuz cevap veren öğrenci ise bulunmamaktadır. 7 öğrenci medya okuryazarlığı dersini daha etkili verebilmeleri, 6 öğrenci Türkçe dersinin öğrencileri sosyalleştirdiği, 3 öğrenci iletişim becerilerinin gelişmesi, 3 öğrenci medya okuryazarlığı dersinin en fazla Türkçe dersiyle ilgili olduğu şeklinde nedenler belirtmişlerdir. Bu öğrencilerden ö14: “*Kazandırılması durumunda çok faydalı olur. Çünkü bu alan Türkçe alanıyla birebir ilişkilidir.*” cevabını vermiştir.

Elde edilen verilerden hareketle Türkçe öğretmeni adaylarının kendilerine medya okuryazarlığı becerilerinin kazandırılması gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Araştırma sorularından bir diğeri Türkçe öğretmeni adaylarının, Türkçe öğretmen adaylarına medya okuryazarlığı becerilerinin kazandırılmasına yönelik önerilerini belirlemektir. Öğretmen adaylarına görüşme formunda “Türkçe öğretmen adaylarına medya okuryazarlığı

becerilerini kazandırmak için önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12: Türkçe Öğretmeni Adaylarının, Türkçe Öğretmen Adaylarına Medya Okuryazarlığı Becerilerinin Kazandırılmasına Yönelik Önerileri

Türkçe öğretmen adaylarına medya okuryazarlığı becerilerini kazandırmak için önerileriniz nelerdir?	f
Alanında uzman kişilerce medya okuryazarlığı eğitimi verilmelidir. ö1, ö2, ö3, ö5, ö9, ö11, ö14, ö15, ö17, ö25, ö26, ö31	12
Medya okuryazarlığı üniversitede bir ders olarak okutulmalıdır. ö4, ö7, ö8, ö12, ö14, ö16, ö18, ö22, ö28, ö29, ö30	11
Alan uzmanlarınca sempozyum, kongre, forum ve panel gibi etkinlikler düzenlenmelidir. ö2, ö7, ö10, ö21	4
Türkçe öğretmenlerinin doküman ve kaynaklardan faydalanmaları sağlanmalıdır. ö1, ö13	2
Türkçe öğretmeni adaylarının gündemi takip etmeleri yeterlidir. ö23, ö32	2
Türkçe öğretmenlerine teknolojiyi daha iyi kullanmaları için eğitim verilmelidir. ö6, ö11	2
Program, belgesel, film ve reklamlarda verilen mesajlar çözümlenerek bunlarla eğitim verilmelidir. ö9	1
Türkçe öğretmenlerine eleştirel tutum kazandırılmalıdır. ö24	1
Soruya cevap vermeyenler. ö19, ö20, ö27	3

Tablo 12 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarından 12’sinin alan uzmanlarınca eğitim verilmesi, 11’inin üniversitede medya okuryazarlığı dersi verilmesi, 4’ü alan uzmanlarınca sempozyum, forum, panel gibi etkinlikler düzenlenmesi, 2’si doküman ve kaynak bakımından öğretmenlerin desteklenmesi, 2’si aday öğretmenlerin gündemi takip etmesi ve 2’si de öğretmen adaylarına teknoloji kullanımının öğretilmesi gibi önerilerde buldukları görülmektedir. Öğrencilerden ö9: “*Bazı program, film, reklam ve belgesellerde gizli olarak aşılana çalışılan ideolojileri, fikirleri açıklamak için öğretilmelidir.*” şeklinde farklı bir fikir dile getirmiştir.

Araştırmada Türkçe öğretmeni adaylarının, Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı’nda medya okuryazarlığına ilişkin çalışmalara yer verme durumuyla ilgili görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun için öğretmen adaylarına “Türkçe öğretmenliği lisans programında aldığınız dersler medya okuryazarlığı becerilerini geliştirmede etkili midir?” sorusu yöneltmiş, elde edilen sonuçlar Tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 13: Türkçe Öğretmeni Adaylarının, Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'nda Medya Okuryazarlığına İlişkin Çalışmalara Yer Verme Durumuyla İlgili Görüşleri

Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'nda aldığımız dersler medya okuryazarlığı becerilerini geliştirmede etkili midir?	f
Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'nda alınan dersler medya okuryazarlığı becerilerini geliştirmede etkili değildir. ö1, ö2, ö4, ö9, ö10, ö11, ö12, ö13, ö17, ö18, ö24, ö26, ö28, ö29, ö30 çünkü;	15
Çünkü verilen dersler içinde medya okuryazarlığı dersini karşılayan bir ders yoktur. ö1, ö17, ö18	3
Gereksiz birçok ders verilmekte, bireyi etkin kılacak derslere yer verilmelidir. ö10, ö11,	2
Medya okuryazarlığı dersine ilişkin beceriler ön planda değildir. ö11	1
Türkiye'de eğitim kalitesi iyi olmadığı için yeterli değildir. ö13	1
Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'nda alınan dersler medya okuryazarlığı becerilerini geliştirmede etkilidir. ö3, ö5, ö6, ö7, ö8, ö14, ö15, ö21, ö22, ö23 çünkü	10
Dört temel dil becerileri, görsel sunu, görsel okuryazarlık eğitimi aldıkları için etkilidir. ö3, ö5, ö6, ö7, ö8, ö14, ö15, ö21, ö23	10
Okuma dersi kapsamında medya okuryazarlığı becerileriyle ilgili kazanımlar bulunmaktadır. ö14, ö22, ö23	3
Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'nda yer alan dersler medya okuryazarlığı becerilerini geliştirmede çok az etkilidir. ö16, ö20, ö31, ö32	4
Soruya cevap vermeyenler. ö7	1

Tablo 13 incelendiğinde 15 öğrencinin Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'nda aldıkları derslerin medya okuryazarlığı becerilerini geliştirmede etkili olmadığını ifade etmiş, bunlardan 3'ü programda medya okuryazarlığı dersinin karşılayan bir dersin bulunmadığını, 2'si gereksiz derslerin yer aldığını, 1'i medya okuryazarlığı becerilerinin ön planda olmadığını, 1'i de Türkiye'de eğitim kalitesinin düşük olduğunu söylemiştir. 10 öğrenci Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'nda alınan derslerin medya okuryazarlığı becerilerini geliştirmede etkili olduğunu söylemiş, bunlardan 10'u dört temel dil beceriler, görsel sunu ve görsel okuryazarlık eğitimlerinin medya okuryazarlığı becerilerini geliştirdiğini ve 3'ü okuma dersi kapsamında medya okuryazarlığı becerilerinin kazanıldığını belirtmişlerdir. 4 öğrenci Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'nda yer alan derslerin medya okuryazarlığı becerilerini geliştirmede çok az etkili olduğunu belirtirken 1 öğrenci de bu soruya cevap vermemiştir.

Sonuç ve Öneriler

Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersine ilişkin görüşlerinin belirlenmesinin amaçlandığı çalışmada elde edilen verilerden çıkarılan sonuçlar aşağıda verilmiştir. Türkçe öğretmeni adaylarının medyaya ilişkin algıları ve tanımlarının belirlenmesi için görüşme formunda iki soruya yer verilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının cevapları daha anlaşılır olması amacı ile sorulara ikişer sonda eklenmiş ve yapılan çözümlemede de bu hususa dikkat edilmiştir. İlk sorunun ilk sondasına verilen cevaplardan elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Öğrencilerin medyanın işlevlerinden bilgilendirme ve eğlendirmeye değindikleri ve medyayı iletişim, haberleşme, eğlence ve teknolojik araç olarak algıladıkları söylenebilir. Türkçe öğretmeni adaylarının bireysel olarak medya kavramını “her türlü iletişim aracıyla yapılan haberleşme” şeklinde algıladıkları söylenebilir. Aydeniz (2012), *Medyayı Tanımak* adlı kitapta medyanın tanımını yaparken gazete, dergi, radyo, televizyon, internet gibi kitle iletişim araçlarını medya olarak nitelemiştir. Türkçe öğretmen adayları da medyayı iletişim araçları, gazete, televizyon, bilgisayar, radyo gibi araçlar ve bu araçlarla yapılan iletişim olarak ifade etmişlerdir. Türkçe öğretmeni adaylarının ilk sondaya verdikleri cevaplar medya tanımıyla paraleldir. Dolayısıyla öğretmen adaylarının medya kavramına ilişkin algıları bilinen medya tanımlarıyla örtüşmektedir denilebilir.

Araştırmanın ikinci sorusu Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı becerilerine yönelik görüşlerini belirlemeye yöneliktir. Elde edilen verilere göre Türkçe öğretmeni adayları, medya okuryazarlığını; medyaya yansıyan olayları doğru bir şekilde algılamak, okumak, anlamlandırmak ve analiz etmek, günümüz teknolojilerini kullanmak, kitap, dergi, gazete, televizyon, radyo, internet vb. takip etmek olarak algıladıkları söylenebilir. Bundan hareketle öğrencilerin medya okuryazarlığı kavramını genel olarak sözlük anlamı olmasa da açıklamakta sıkıntı çekmedikleri ve medya okuryazarlığına ilişkin bir algılarının olduğu söylenebilir.

Görüşme sorusunun ikinci sondasında beceri olarak medya okuryazarlığı Türkçe öğretmeni adayları tarafından kitle iletişim araçlarından bilinçli bir şekilde faydalanabilme yeteneği, bilgi edinme ve kültürlenme için yapılan aktivite, medyaya konu olan bilgi ve durumları anlamlandırma becerisi, genel kültür seviyesini ve dil becerilerini geliştirme, insanın olaylara farklı bakış açısıyla bakması, toplumu ilgilendiren sorunlara karşı bir tavır sergileme,

neden sonuç ilişkisi kurarak tahminlerde bulunma gibi farklı şekillerde tanımlanmıştır. Altı öğrencinin cevap vermediği soruya ilişkin öğrencilerin net, ortak bir fikirlerinin olmadığı, medya okuryazarlığı becerisini açıklamakta sıkıntı yaşadıkları, medya okuryazarlığı kavramına yönelik farklı görüşler ortaya koydukları söylenebilir.

Diker Coşkun, Kızılkaya, Cumaoğlu ve Seçkin'in (2013) "Bilgisayar Öğretmen Adaylarının Bilişim Alanıyla İlgili Okuryazarlık Kavramlarına Yönelik Görüşleri" başlıklı çalışmalarında bilgisayar öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığının mesaj kavramı ile ilişkisini kurmakta zorlandığı sonucuna varmışlardır. Deveci ve Çengelci (2008) ise yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının medya okuryazarlığını daha çok gündemi izleme olarak açıkladıkları ve medya mesajlarını sorgulama, yorumlama, değerlendirme olarak tanımladıklarını belirlemiştir. Bu çalışmanın sonucuyla yapılan çalışmaların sonuçlarının paralel olduğu görülmektedir.

Bütün bireylerin medya okuryazarlığı becerisine sahip olmasının giderek önem kazandığı günümüzde öğretmen adaylarının tamamının medya okuryazarlığına ilişkin hazır bulunuşluk düzeyleri belirlenerek eğitim bilimciler tarafından her branştan öğretmen adayları için çalışmalar yapılmalıdır.

Araştırmanın ikinci sorusuna ilişkin "Medya okuryazarı olan bireyler hangi özelliklere sahiptir?" sorusu yöneltmiş ve veriler incelenmiştir. Sorunun ilk sondasında öğrencilere medya okuryazarlarının bilişsel becerileri sorulmuştur. İnceleme sonucunda Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlarının bilişsel becerilerine yönelik birbirinden farklı düşünceler ortaya koydukları görülmüştür. Öğretmen adaylarının bilişsel becerilerinden kavrama ve ayırt etme, sözel ve görsel zekâ, neden - sonuç ilişkisi kurma ve karar verme, algısal yönden duyarsızlık, çok yönlü bir zekâyâ sahip olma gibi cevaplar verdikleri görülmüştür. Yedi öğrenci de bu soruya cevap vermemiştir. Dolayısıyla Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı bilişsel becerilerine ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıkları, hatta beceri olarak nitelendirilemeyecek beyanlarda buldukları söylenebilir.

Öğrencilere yöneltilen sorunun ikinci sondası medya okuryazarlarının duyuşsal becerileriyle ilgilidir. Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı duyuşsal becerilerine ilişkin; ilgi, duyma, görme ve özgüven sahibi olma, olaylar ve durumlar karşısında yerinde ve zamanında tepkiler verme, farklı duygu alanlarına hitap etme ve edinilen bilgilerin kalıcılığının yüksek olması, konuşma, okuma, dinleme, yazma, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerine

sahip olma, göz kaslarının gelişmesi, teknolojiyi iyi bir şekilde kullanabilme ve empati becerilerinin gelişmesi cevaplarını verdikleri ve yedi öğrencinin de soruyu cevaplamadığı dikkat çekmektedir. Elde edilen verilerden hareketle Türkçe öğretmeni adaylarının bilişsel, sosyal ve duyuşsal becerileri ayırmakta zorlandıkları ve medya okuryazarlığı duyuşsal becerileriyle ilgili ön bilgilerinin yetersiz olduğu yorumu yapılabilir.

Öğretmen adaylarına yöneltilen sorunun üçüncü sondası medya okuryazarlarının sosyal becerileriyle ilgilidir. Öğretmen adayları medya okuryazarlarının sosyal becerilerini iletişim becerileri ve toplumsal etkileşimin, sosyal becerilerinin gelişmesi, sosyal ağları iyi kullanabilme, sosyalliğin engellenmesi, sosyal etkinliklerin yozlaşması gibi cevaplar verdikleri belirlenmiştir. Verilerden hareketle Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlarının iletişim becerilerinin gelişmiş ve toplumsal etkileşimlerinin yüksek olduğunu düşündükleri söylenebilir. Ancak verilen cevaplarda öğrencilerin iletişim becerilerini özelleştirerek, sosyal beceri olarak nitelendirilebilecek durumları açıklayamadıkları söylenebilir. Makalenin giriş kısmında verilen MEB'in (2008) hazırladığı Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda medya okuryazarlığı becerileriyle öğretmen adaylarının belirttiği medya okuryazarlığı becerilerinin örtüşmediği, öğretmen adaylarının söz konusu becerilerin farkında olmadıkları sonucu çıkarılabilir. Yine elde edilen verilerden hareketle öğretmen adaylarının bilişsel, duyuşsal ve sosyal becerilerin ayrımı konusunda da sıkıntı yaşadıkları iddia edilebilir. Bunlardan hareketle Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı becerilerini ne derece kullanabildiklerine yönelik farklı bir çalışmayla belirlenen bu durum daha net ortaya çıkarılabilir.

Araştırmanın üçüncü sorusuna yönelik olarak görüşme formunda medya okuryazarlığı dersinin gerekli olup olmadığı sorusuna yer verilmiş ve elde edilen veriler yorumlanmıştır. Türkçe öğretmeni adaylarının bireysel olarak medya okuryazarlığı dersini olaylara farklı açılardan bakabilme ve daha iyi anlama nedenleriyle gerekli gördükleri belirlenmiştir. Bu bilgilerden hareketle Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersinin olması gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Öğretmen adaylarına yöneltilen sorunun ikinci sondası medya okuryazarlığı dersinin toplumsal açıdan gerekli olup olmadığına ilişkindir. Türkçe öğretmeni adaylarından soruya cevap veren 28 öğrenci toplumsal açıdan medya okuryazarlığı dersini gerekli görmüş, öğrencilerden 4'ü ise soruya cevap vermemiştir. Öğretmen adayları medya okuryazarlığı dersinin toplumsal açıdan gerekli olduğuna ilişkin bazı nedenleri şöyle sıralamışlardır: halkın

bilgi edinme hakkını bilinçli bir şekilde kullanması, medyanın toplumu yönlendirme gücünün kontrolünün gerektiği, toplumun eğitilmesi gerektiği, bireylerin aktif yaşama katılımının sağlanması, toplumsal özgürlüğün sağlanması, kültürün korunması ve etkili iletişim sayesinde toplumsal bağların güçlendirilmesi. Dolayısıyla Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersini toplumsal açıdan bir gereklilik olarak gördükleri söylenebilir.

Öğretmen adaylarına yöneltilen sorunun üçüncü sondası eğitim açısından medya okuryazarlığı dersinin gerekli olup olmadığıyla ilgilidir. Elde edilen sonuçlara göre sonuçlara Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersini gerekli gördükleri söylenebilir. Bunu da bireysel gelişimi sağlayacağı, eğitimde gelişmeyi, öğrencilerin akademik başarılarını artırabileceği, eğitimde teknoloji kullanımı nedeniyle gerekli olduğu, hümanist düşüncelerin edinilmesi gibi nedenlerle temellendirdikleri görülmüştür.

Altun (2009, s. 107) “Eğitim Bilim Açısından Seçmeli Medya Okuryazarlığı Dersi Programına Eleştirel Bir Yaklaşım” başlıklı çalışmasında “öğretmen eğitimi için özellikle Eğitim Fakültelerinde lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde medya okuryazarlığına yönelik zorunlu ve seçmeli olarak derslerin açılmasının önemli” olduğunu savunmuştur.

Çetinkaya (2008) ise çalışmasında medya okuryazarlığının insanlara çevrelerinde olanları ve kendilerine ‘gerçek’ olarak sunulan bilginin gerçekliğini sorgulama konusunda eleştirel bir bakış açısı kazandırması nedeniyle önemli olduğunun altını çizmektedir. “Medya okuryazarlığının vurguladığı eleştirelilik, iktidarın kitleler üzerinde uyguladığı kontrol mekanizmalarını görünür kılıp insanları bu kontrol mekanizmalarından özgürleştirmek için gereklidir” açıklamasını yapmıştır. Dolayısıyla program geliştirme uzmanlarının yukarıdaki veriyi program geliştirme sürecinde değerlendirebilecekleri düşünülmektedir.

Araştırmanın bir diğer sorusu Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersinin hangi öğretmenlerce verilebileceğine ilişkin görüşlerini belirlemeye yöneliktir. Elde edilen sonuçlara göre Türkçe öğretmeni adayları medya okuryazarlığı dersini Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı, Sosyal Bilgiler ve Bilişim Teknolojisi öğretmenleri tarafından okutulması gerektiğini düşündükleri söylenebilir. Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersini sözel derslerle ilişkilendirmeleri dikkat çekicidir. MEB (2014, s. 41) ders okutma esaslarında “Öncelikle üniversitelerin Basın Yayın Yüksekokulları/İletişim Fakültelerinden mezun olup hâlen Sınıf Öğretmeni olarak görev yapanlar ile Gazetecilik Alanı, Halkla İlişkiler ve Organizasyon Hizmetleri Alanı, Radyo-Televizyon Alanı Öğretmenleri olmak üzere, Sosyal

Bilgiler, Türkçe ve Bilişim Teknolojileri Öğretmenleri tarafından okutulur.” açıklamasına yer vermiştir. Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersini verebilecek branşları Türkçe dersini ön plana çıkararak sıraladıkları söylenebilir.

Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı eğitiminin, öğretimin hangi kademesinde yapılacağına ilişkin önerileri araştırılmıştır. Buna göre Türkçe öğretmeni adaylarının çoğunluğu medya okuryazarlığı dersinin ortaokul düzeyinde (5-8. sınıflar) verilmesi gerektiğini, bir kısmının ise ilkokuldan başlayarak bütün öğretim kademelerinde medya okuryazarlığı dersine yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarına sorulan soru iki kısımdan oluşmaktadır. Ancak öğretmen adayları sorunun sadece ikinci kısmına cevap vermeyi tercih etmişlerdir. Bu durum Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersinin hangi kademe verildiğini bilmediği, ya da soru sayısı fazla olduğu için cevap vermekten bıktığı veya sadece sorunun ikinci kısmına odaklandıkları şeklinde yorumlanabilir.

Elde edilen verilerden hareketle Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersinin ortaokul seviyesinde verilmesi yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu tercih veya bilginin atanma kaygısıyla ilgili olup olmadığı başka bir araştırmayla açıklanabilir. Yine medya okuryazarlığı dersini ortaokullarda verilmesini istemelerinin nedeninin öğrencilerin soyut düşünmeye başlamalarıyla ilgili olup olmadığı da tartışılması gerekebilir.

Araştırmanın 6. sorusu Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersini yürütebilme yeterliliklerine ilişkin düşüncelerini belirlemeye yöneliktir. Elde edilen verilere göre Türkçe öğretmeni adaylarının 18’i kendilerini medya okuryazarlığı dersini verebilecek yeterlilikte gördüklerini, 11’inin ise medya okuryazarlığı dersini verebilecek becerilere sahip olmadıklarını, üç öğrenci de bu soruya kısmen cevabını verdikleri görülmüştür. Türkçe öğretmeni adayları kendilerini medya okuryazarlığı dersini verebilecek yeterlilikte gördüklerini belirtmiş ancak medya okuryazarlığı becerileriyle ilgili soruya verdikleri cevaplarla kıyaslandığında bu sonucun bir çelişki oluşturduğu söylenebilir.

Araştırmada Türkçe öğretmen adaylarına medya okuryazarlığı becerilerinin kazandırılıp kazandırılmamasıyla ilgili görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilere göre Türkçe öğretmeni adayları kendilerine medya okuryazarlığı becerilerinin kazandırılması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmen adaylarının bu soruya verdikleri cevaplar, daha önce kendilerinin medya okuryazarlığı dersini verebilecek yeterlilikte görüp görmediklerine yönelik soruya verdikleri

cevaplarla çelişmektedir. Büyük bir oranla medya okuryazarlığı dersini verebileceklerini söyleyen öğretmen adayları, kendilerine medya okuryazarlığı becerilerinin kazandırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Burada şu soru akla gelmektedir: Eğer kendilerini medya okuryazarlığı dersini verebilecek yeterlilikte görüyorlarsa neden böyle bir eğitime ihtiyaç duymuşlardır?

Türkçe öğretmen adaylarına medya okuryazarlığı becerilerinin kazandırılmasına yönelik önerileri belirlenmeye çalışılmış, sonuçlara göre öğretmen adayları alan uzmanlarınca eğitim verilmesi, üniversitede ders olarak okutulması, sempozyum, forum, panel, gibi etkinliklerin düzenlenmesi, doküman ve kaynak imkanı sağlanması, gündemin takip edilmesi, öğretmen adaylarına teknoloji kullanımının öğretilmesi gibi öneriler sunulmuşlardır. Bunlardan televizyon programları, filmler, reklamların örnek olarak çözümlenmesi ve mesajlarının yorumlanması fikri dikkate değer olabilir. Deveci ve Çengelci'nin (2008) çalışmalarında Sosyal Bilgiler öğretmeni adayları da medya okuryazarlığı dersinin üniversitelerde okutulması önerisinde bulunmuşlardır.

Araştırmada Türkçe öğretmeni adaylarının, Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'nda medya okuryazarlığına ilişkin çalışmalara yer verme durumuyla ilgili görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilere göre 15 öğrenci Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'nda aldıkları derslerin medya okuryazarlığı becerilerini geliştirmede etkili olmadığını, 3 öğrenci programda medya okuryazarlığı dersinin karşılaman bir dersin bulunmadığını, 10 öğrenci Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'nda alınan derslerin medya okuryazarlığı becerilerini geliştirmede etkili olduğunu belirtmiştir. Buna göre Türkçe öğretmeni adaylarının, Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'nda aldıkları derslerin medya okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesinde etkili olmadığını düşündükleri söylenebilir. Çakmak ve Altun (2013) yaptıkları çalışmada medya okuryazarlığı eğitiminin (1-5. Sınıflar) Türkçe Dersi Öğretim Programı kapsamında ne ölçüde verilebileceğini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda Türkçe Dersi Öğretim Programı genel amaçlarının büyük oranda medya okuryazarlığı becerileriyle örtüştüğü sonucuna varmıştır. Türkçe dersi amaçlarıyla örtüşen bir dersin Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'nda zorunlu olarak yer alması eğitim yöneticisi ve planlayıcılarının dikkatine değer olabilir.

Araştırmanın nitel karakteri araştırma sonuçlarının güvenilirliğini ve evrene genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. Bu konuda yapılacak derinlemesine çalışmalar hem bu

araştırmanın hem de alanyazındaki diğer araştırmaların güvenilirlik ve genellenebilirliğini artıracaktır.

Kaynaklar

- Alagöz, Ç. (2012). *Türkiye’de ve Avrupa birliği ülkelerinde medya okuryazarlığı*. Uzmanlık tezi, T.C. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu.
- Algan, E. (2005). Medya okuryazarlığı alanında teorik ve pratik yaklaşımlar. Türkoğlu, N., Cilman Şimşek, M. (Eds.), *Medya okuryazarlığı içinde* (68-78). İstanbul: Kalemus Yayıncılık.
- Altun, A. (2009). Eğitim bilim açısından seçmeli medya okuryazarlığı dersi programına eleştirel bir yaklaşım. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (3), 97-109.
- Aydeniz, H. (2012). *Medyayı tanımak*. (82. Baskı). İstanbul: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Çakmak, E., Altun, A. (2013). İlköğretim Türkçe dersi öğretim programında medya okuryazarlığı eğitimi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(2), 152-170.
- Çetinkaya, S. (2008), *Bilinçli medya kullanıcıları yaratma sürecinde medya okuryazarlığının önemi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Deveci, H., Çengelci, T. (2008). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarından medya okuryazarlığına bir bakış. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, V(II), 25-43.
- Diker Coşkun, Y., Kızılkaya Cumaoğlu, G., Seçkin, H. (2013). Bilgisayar öğretmen adaylarının bilişim alanıyla ilgili okuryazarlık kavramlarına yönelik görüşleri. *Internatioanal Journal Of Human Sciences*, 10(1), 1259-1272.
- Elma, C., Kesten, A., N. Dicle, A., Mercan, E., Çınkır, Ş., Palavan, Ö. (2009). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin medya ve medya okuryazarlığı dersine ilişkin tutumları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 93-113
- Gömlüksiz, M. N., Duman, B. (2013). Medya okuryazarlığı dersi kazanımlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin öğrenci ve okul yöneticilerinin görüşleri. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkishor Turkic*, 8 (9), 265 - 278.

- Korkmaz, Ö., Yeşil, R. (2011). Medya ve televizyon okuryazarlık düzeyleri ölçeği geçerlilik ve güvenilirlik çalışması, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 8 (2), 110 – 126.
- Kurudayıoğlu, M., Tüzel, S. (2010). 21. yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 283-298.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2008). *Medya okuryazarlığı dersi öğretmen kılavuz kitabı*. (1. Baskı). Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2014). *Öğretmenlik alanları, atama ve ders okutma esasları*. http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_09/100939499_cizelgeveesaslar.pdf, adresinden 12.03.2015 tarihinde alınmıştır.
- Pekman, C. (2007). Avrupa Birliğinde medya okuryazarlığı. *Medya okuryazarlığı içinde* (40-49). İstanbul: Kalemus Yayıncılık.
- Som, S., Kurt, A. A. (2012). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2(1), 104-119.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2012). *Medya okuryazarlığı çalışmayı sonuç bildirisi*. <http://www.medyaokuryazarligi.org.tr/cal9.html> adresinden 09/10/2013 tarihinde alınmıştır.
- T.C. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (2007). *İlköğretim medya okuryazarlığı dersi öğretmen el kitabı*. (1. Baskı). Ankara: T.C. Radyo Televizyon Üst Kurulu.
- Taşkıran, N.Ö. (2007). *Medya okuryazarlığına giriş*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe sözlük*. (10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tüzel, S. (2012). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe derslerinde medya okuryazarlığı: Bir eylem araştırması*. Yayımlanmamış doktora tezi, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.